

М., 2003. – Режим доступа: <http://cian.unicon.ru/old/work/2002/020.html>.

2. *Окинавская хартия* глобального информационного общества // Развитие информационного общества в России [Электронный ресурс]: сб. документов и материалов. – Режим доступа: <http://minkomsvjaz.ru/ministry/documents/828/833/>.

УДК 025.5-052-057.85/.86:61

Р. І. Павленко, генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки України

Т. А. Остапенко, заступник генерального директора з наукової роботи Національної наукової медичної бібліотеки України

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАХІВЦІВ-МЕДИКІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті розглянуто важливий напрям інформаційної роботи Національної наукової медичної бібліотеки України, який охоплює розширення спектру бібліотечно-бібліографічних послуг для забезпечення наукової та практичної діяльності всіх категорій медичних працівників. Зазначено, що провідним мотивом діяльності ННМБУ є створення сучасного інформаційного середовища для забезпечення користувачам вільного доступу до інформації та входження до світового інформаційного простору. Особлива увага сьогодні приділяється вдосконаленню якості бібліотечно-інформаційного забезпечення медичної науки і практики, пошуку та впровадженню новітніх прогресивних бібліотечних технологій, обміну інформаційними електронними ресурсами.

Ключові слова: Національна наукова медична бібліотека України, бібліотечно-бібліографічні послуги, електронна база даних, електронні ресурси, інформаційні потреби, медична галузь, бібліотечно-інформаційний продукт, тематичний бібліографічний список, інформаційний сервіс.

Світовий процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства (суспільства знань, яке розглядається як вищий рівень інформаційного суспільства), а також соціально-економічні трансформації, що відбуваються в усьому світі, вимагають суттєвих

змін у багатьох сферах діяльності. Загальновідомо, що науковий та соціально-економічний розвиток держави залежить від якості інформаційного забезпечення науки.

Для Національної наукової медичної бібліотеки України (ННМБУ) пріоритетним напрямом роботи є створення комплексної системи послуг нового рівня, що ґрунтується на інформаційних потребах користувачів. У Бібліотеці постійно здійснюється цілеспрямована робота щодо перетворення її на сучасний бібліотечно-інформаційний центр, де представлені традиційні (ведення каталогів і картотек, інформування користувачів про нові надходження, проведення Днів інформації, Днів фахівця, організація виставок та оглядів літератури тощо) та новітні види бібліотечних та інформаційних послуг. Номенклатура послуг постійно розширюється і модернізується відповідно до потреб користувачів і нових технологій. Це бібліографічна, довідково-інформаційна допомога; випуск бібліографічних покажчиків різного характеру; надання консультацій; віртуальне інформаційне обслуговування; забезпечення доступу до світових інформаційних ресурсів.

Основним завданням ННМБУ як головного бібліотечно-інформаційного центру медичної галузі є створення комплексного телекомунікаційного доступу до різноманітних інформаційних ресурсів: бібліографічних, авторитетних, фактографічних, повнотекстових баз даних. Усі перераховані ресурси передбачається інтегрувати в єдину потужну інформаційну систему і зробити її доступною для спеціалістів-медиків. Тільки впродовж останніх років у ННМБУ створено значну кількість нових бібліотечно-інформаційних продуктів і послуг:

- відкрито інформаційно-комп'ютерний центр;
- забезпечено доступ користувачів до електронних баз даних (ЕБД) бібліотеки;
- створено фонд CD-ROM;
- організовано доступ до онлайн-каталогу Бібліотеки для віддалених користувачів, який забезпечує інформацією цілодобово;
- надано доступ до бібліографічних, фактографічних та повнотекстових баз даних на електронних носіях.

З отриманням у 1993 р. комп'ютерної техніки та баз даних на CD-ROM у Бібліотеці запроваджено комп'ютерний пошук інфор-

мації. Збільшилася кількість запитів на пошук джерел інформації для підготовки дисертацій із клінічних дисциплін – хірургії, онкології, терапії, ендокринології, педіатрії та інших. Замовлення надходять як від наукових співробітників, так і від лікарів-практиків. Найбільшого практичного значення набула база даних Національної медичної бібліотеки США «Medline». На даний час пошук інформації для всіх категорій медичних працівників здійснюється за допомогою баз даних: «PubMed», «ProQuest», «Российская медицина». Завдяки співробітництву Бібліотеки з Асоціацією «Інформатіо-Консорціум» (Україна) був отриманий тимчасовий доступ до електронних ресурсів компанії «ELSEVIER». Упродовж 7 років ННМБУ є членом Консорціуму українських бібліотек за проектом EIFL Direct «Електронна інформація для бібліотек», який забезпечує доступ до електронних баз даних одного з найбільших у світі видавництв «EBSCO». За допомогою Інтернету в рамках проекту INTAS Бібліотека має можливість безкоштовно одержувати електронні версії періодичних видань видавництва Springer. Набули популярності серед фахівців-медиків довідково-аналітичні послуги, що потребують поглибленого пошуку: адресні, уточнювальні, фактографічні, аналітичні, статистичні. Обслуговування користувачів різними базами даних та різноманітними інформаційними продуктами дає змогу значно розширити сервіс та забезпечити сприятливий доступ до світових інформаційних ресурсів.

Широке використання інтернет-технологій сприяло появі нової категорії користувачів – онлайн-ових, які у режимі віддаленого пошуку можуть повноцінно користуватися електронними ресурсами Бібліотеки. Вже сьогодні збільшилася кількість щоденних звернень до веб-сервера Бібліотеки. З метою забезпечення оперативного доступу до інформації про поточні надходження на веб-сторінці Бібліотеки до уваги лікарів-практиків та організаторів охорони здоров'я пропонуються тематичні бібліографічні списки нової літератури за такими темами:

- управління, фінансування, планування в охороні здоров'я;
- страхова медицина;
- освіта, передовий досвід в охороні здоров'я;
- організація амбулаторно-поліклінічної, спеціалізованої допомоги та роботи стаціонарів;
- сімейна медицина;

- охорона материнства і дитинства;
- профілактика і лікування психічних захворювань, алкоголізму та наркоманій;
- СНІД;
- медицина катастроф;
- медико-соціальні аспекти аварії на Чорнобильській АЕС;
- туберкульоз.

Інформація включає нові надходження до Бібліотеки: періодичні видання, книги, патентні документи і оновлюється щоквартально.

З метою вдосконалення інформаційного сервісу і розширення кола користувачів та відповідно до Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 21.06.2005 р. № 294 «Про створення в Державній науковій медичній бібліотеці МОЗ України вітчизняного фонду електронних документів» в Бібліотеці започатковано створення фонду електронних документів. Починаючи з 2005 р., Бібліотека, згідно зі згаданим вище Наказом, отримує примірник електронної версії українських періодичних видань медичної тематики та матеріалів наукових заходів, які проводяться відповідно до Реєстру з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій.

Характерною особливістю системи інформаційного обслуговування в ННМБУ є налагодження взаємовигідних зв'язків між бібліотеками та різноманітними інформаційними установами. Набирає обертів робота на корпоративних засадах із медичними бібліотеками, Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського тощо.

Плідно співпрацюємо з редакціями газет та журналів: «Ваше здоров'я», «Здоров'я України», «Українська медична газета», «Ліки України», «Серце і судини», «Медичний індекс» та ін.

Серед основних стратегічних завдань ННМБУ – розвиток бібліотечної інформаційної інфраструктури; створення інформаційних систем у сферах охорони здоров'я, охорони довкілля; збереження культурної спадщини тощо. Передбачається створення:

- в електронній формі архівних, бібліотечних, музейних та інших фондів медичних установ, а також відповідних інформаційно-бібліотечних та інформаційно-пошукових систем різного спрямування;

- електронного зведеного каталогу медичних бібліотек України;
- служби електронної доставки документів;
- технологічної інфраструктури для обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності та забезпечення вільного доступу до результатів наукових досліджень у галузі медицини та охорони здоров'я.

Таким чином, слід констатувати, що запровадження сучасних інформаційних технологій і управлінських рішень задля забезпечення широкого доступу фахівців до світових медично-інформаційних ресурсів стало для Національної наукової медичної бібліотеки України дороговказом на шляху до відповідності потребам суспільства знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Павленко, Р. І.* Державна наукова медична бібліотека – 75 років діяльності на ниві охорони здоров'я: з минулого в майбутнє / Р. І. Павленко // Наукові медичні бібліотеки: пріоритети розвитку і перспективи : матеріали наук.-практ. конф., Київ, 8–9 листоп. 2005 р. / Держ. наук. мед. б-ка. – К., 2006. – С. 3–10.

2. *Павленко, Р. І.* Інформаційне забезпечення пріоритетних напрямків інноваційної діяльності в галузі медицини та охорони здоров'я в Україні / Р. І. Павленко // Інноваційні процеси в питаннях створення і використання медичних бібліотечно-інформаційних ресурсів : матеріали Міжар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2004 р. / Держ. наук. мед. б-ка [та ін.]. – Х., 2005. – С. 6–11.

3. *Павленко, Р. И.* Комплексная система услуг и современных информационных продуктов для обеспечения запросов специалистов-медиков в Украине / Павленко Р. И., Остапенко Т. А., Киришева Е. Н. // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса [Электронный ресурс] : материалы 13 междунар. конф. «Крым 2006». – Электрон. дан. – М. : ГПНТБ России, 2006. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Загл. с этикетки диска.